

GLAS

GLASILO DEMOKRATSKOG SAVEZA HRVATA U VOJVODINI

RAVNICE

KRUH SE PO ŽETVI POZNAJE

Riječ ispred...

U tijeku je treća žetva premijera Mirka Marjanovića. Po općim ocjenama, žetva je mršava, ali je mogla biti i mršavija, da joj nije prethodila onako uspješna i efikasna sjetva.

Međutim, bilo kako bilo, svako zrno je dobro došlo, pošto su pekari već bili u panici zbog nestašice brašna. Brašna je naravno bilo u Direkciji robnih rezervi, ali po novim, višim cijenama, dok još nisu bile niti izglasane. Tako su pekare imale brašna samo za nekoliko dana, a kakva je prilika imat će ga sve manje.

Ali koga još to zabrinjava? Nitko se od saveznih pa do lokalnih organa vlasti mnogo ne pita kako preživljavaju građani koji mjesecima nemaju zarade, kako preživljavaju oni koji su ovih dana, nakon šest mjeseci, dobili pripadajuću socijalnu potporu, te oni koji nisu za isti ovaj period dobili niti dinar dječijeg doplatka. Kako preživljavaju umirovljenici - znamo. Godinama žive u nadi da će na vrijeme dobiti mirovine za koje su decenijama radili, a one mirovine koje su, očito nepovratno izgubili - usljed pomjeranja rokova isplate, neustavnog umanjivanja procenta za njihovo izračunavanje, raznih preračunavanja razlikovnih razlika - hrabro nastoje zaboraviti. Uostalom, oni su „stara škola“.

Oni koji danas pohađaju životnu školu, ne znaju se po

prilici prilagoditi situaciji. Traže pripadajuće, a dokle će, ne znamo. Nisu još shvatili da jadi, kako kaže specijalni izvjestitelj UN za ljudska prava Elizabeth Rehn, malih ljudi nikoga ne interesiraju. Zahvaljujući zveketu demokracije u ušima, postali su građani, a to časnno trebaju i zaslužiti. Što je trebalo onim majkama iz Kule nekakav protest zbog neisplaćenih dječijih doplatka, prijetnje štrajkom glađu i samospaljivanjem, te odlazak u Beograd kod Predsjednika? Da bi nakon obijanja pragova, iza kojih se nalaze čvrsto zamandaljena vrata, dobili prijeteće upozorenje čovjeka iz obezbjeđenja: "Bežite, žene, da vas ne pojede mrak." Do saznanja da „niti jedna ustanova u ovoj zemlji ne želi pomoći svom bednom narodu“ - kako su same izjavile, mogle su doći i kući, gledajući svoju gladnu djecu. Jer, da ima neke dobre volje da se pučanstvu pomogne, ne bi se danas živjelo u ovim uvjetima. Ne znam, da li i pravo na egzistenciju i biološki opstanak, takođe potpadaju pod kategoriju ljudskih prava? Ako ne, ona ostala nam ubrzo neće biti potrebna.

Svima postaje jasno, mada neki to ne smeju priznati, da se obmanama, korištenjem parlametarizma, pa i same vladajuće partije kao oruđe, tone sve dublje u centralizam, režim u kojem je vladalac uz pomoć podređene ograničene

demokracije i kontrolirane opozicije, načinio državu sa političkim sistemom „čvrste ruke“, a sam je spreman na sve.

Ovaj i ovakav režim računa sa tim da nema izgleda za jedan opći demokratski preobražaj, jer građanstvo je to samo na papiru, dok je inteligencija ili u službi režima, ili zapala u malodušnost i depresiju svjesna ozbiljnosti situacije. Stvarajući u narodu osjećaj bespomoćnosti i bezizlazja, postiže se efikasan sistem kontrole svake želje da se prilike promijene na bolje. Potiranje ovih želja, međutim, traje i suviše dugo, a rezultat ovakvog „prevaspitavanja“ pučanstva je gubljenje i uništavanje zdrave građanske energije, te neutralisanja svakog eventualnog, pa čak i prirodnog otpora.

Ako ovo primijenimo na zahtjev i protest grupe žena iz Kule, one djeluju iznenađujuće, ali krajnje ispravno. Svaki i najmanji znak organiziranja i djelovanja umanjuje šanse autoritarnog režima. Poduzimanje i najmanjih političkih akcija, te ukazivanje na nužnost zalaganja oko poboljšanja općih prilika, stvorit će u građanstvu nov poticaj i duh, razbijajući ujedno tako opasnu letargiju. Ovdje leži ujedno i odgovor za one koji pitaju - da li se baviti političkim radom ili ne -, da li izlaziti na izbore ili ne. Pomoć sa strane nikada neće

doći sama, već se sami moramo za sve izboriti. U protivnom ćemo služiti samo kao sredstvo.

A dok se svijest građanstva o tome ne aktivira, na državnoj razini pučanstvo očekuju poskupljenja, isplate poreza u žitu od i onako slabe žetve, takse na takse, povećani porezi na promet, a na lokalnoj razini, samodoprinosi, skupe komunalne usluge, razne vazdušarine, porezi za održavanje lokalnih puteva, nadoknade. Jer, kako kažu općinski čelnici, onaj tko vozi auto vrijednosti od 30-40 tisuća maraka (?!), ima novca platiti pored registracije i povećane općinske poreze za održavanje puteva. Kao da oni građani, koji imaju manje vrijedne automobile ili su primorani registrirati traktore i radne mašine kojima zarađuju kruh svoj nasušni, ne plaćaju te pristojbe po istoj skali kao i oni „bogatiji”. Stoga obrazloženje općinskih čelnika, zašto je u Subotici registracija vozila najskuplja, nikako nije vjerodostojna.

Sve u svemu, dok su se neki političari dosjetili originalnoj predizbornoj kampanji, reklamirajući sebe u sudnicama, dotle stanovništvo jede kruh od miješanog brašna - pola staro, pola novo, -a kakav će kruh jesti u narednih godinu dana, već je vidljivo po minimalnim ovogodišnjim prinosima. Jedno je izvjesno - kruh će imati više od sedam kora.

Urednica

Vijesti

Beograd, 3.7.1996.

Predsjednik SRJ Zoran Lilić je na proslavi Dana borca na Čakoru izjavio da nastavak normalizacije odnosa s Republikom Hrvatskom ima prvorazredno značenje, kako na bilateralnom području tako i u uspješnoj provedbi mirovnog procesa. On očekuje, dodao je, da će se riješiti pitanja, koja ometaju proces normalizacije odnosa, rješavati u duhu dobrosusjedskih dogovora.

Mi se nadamo da se ova namjera odnosi i na rješenje hrvatskog pitanja u SRJ.

Tetovo, 3. 7. 1996.

Više od 10.000 Albanaca demonstriralo je protiv uhićenja rektora albanskog sveučilišta u Makedoniji Fadila Sulejmani. Rektor Sulejmani osuđen je na godinu dana zatvorske kazne „zbog poticanja na pobunu”.

Zagreb, 3.7.1996.

Ekshumacija Hrvata, koje su ubili četnici i pripadnici JNA u Ovčari nakon osvajanja Vukovara u studenom 1991., početak će najkasnije 1. rujna (septembra) 1996. - izjavili su predstavnik organizacije „Liječnici za ljudska prava” William Haglund i dr. Ivica Kostović, potpredsjednik hrvatske Vlade. Cijeli posao je haški sud za ratne zločine povjerio organizaciji „Liječnici za ljudska prava”.

Slunj, 3. 7.1996.

Skupina stručnjaka Ministarstva obrane, unutarnjih poslova, zdravstva i sudstva RH uz prisustvo Vladinog povjerenstva za zatočene i nestale počele su ekshumaciju i identifikaciju 23 žrtve zločina srpskih paramilitarnih i četničkih postrojenja na području Lađevca u slunjskoj općini. Ti poslovi su se počeli obavljati i u Furjanu i Cvitkoviću, te u općini Cetingrad, a ubrzo će početi i u svim ostalim mjestima koja su bila pod okupacijom.

Sofija, 6. 7. 1996

Pozivom na jačanje međusobne gospodarske suradnje i borbu protiv terorizma kao preduvjetima jačanja stabilnosti u regiji završena je dvodnevna Ministarska konferencija balkanskih zemalja. Na tom skupu sudjelovali su ministri vanjskih poslova i visoki dužnosnici Bugarske, SRJ, Grčke, Turske, Albanije, BiH i Rumunjske. Makedonija je u zadnji tren otkazala svoje sudjelovanje zbog zahtjeva Grčke da ona može nastupiti samo pod imenom „bivša jugoslavenska republika Makedonija”. U svojstvu promatrača bili su prisutni visoki predstavnici Europske unije, Međunarodne kontaktne skupine za BiH, Hrvatske, Slovenije, Mađarske i Italije.

Glavni dometai ove konferencije bila je završna deklaracija čije usuglašavanje je bilo

VIJESTI

popraćeno brojnim razilaženjima oko mnogih otvorenih balkanskih pitanja. Posebnu pažnju izazvalo je oštro protivljenje Albanije i BiH grčkom prijedlogu da se u završnoj deklaraciji podrži reintegracija SRJ u međunarodne organizacije i institucije.

Ministar vanjskih poslova Grčke ocijenio je ovaj skup kao „povijesnu priliku” za prevladavanje međusobnog povjerenja, a ministar vanjskih poslova SRJ Milan Milutinović se posebno založio za jače povezivanje balkanskog područja. Ministar Milutinović je na tiskovnoj konferenciji ocijenio Balkan kao područje „klasičnog bizantijskog naslijeđa”.

Novi ministarski skup balkanskih zemalja održat će se iduće godine u Ateni.

Šabac, 7. 7. 1996.

Sud u Šapcu osudio je Dušana Vučkovića (32) zbog ratnih zločina počinjenih tijekom 1992. godine nad civilnim pučanstvom u BiH. Vučković je proglašen krivim za ubojstvo 16 civila u selu Calopek pokraj Zvornika te silovanje jedne Muslimanke u Malom Zvorniku 1992. dok je bio pripadnik paravojne formacije „Žute ose”.

Vučković je prvi državljanin SRJ koji je osuđen za ratne zločine. Kako stvari stoje nije i zadnji.

Buxelles, 4. 7. 1996.

Međunarodni odbor Crvenog križa (ICRC) objavio je da je na računarskoj mreži INTERNET organizirao potragu za osobama nestalim u ratu na tlu bivše Jugoslavije. Imena svih osoba koje se traže mogu se pronaći na INTERNET-ovoj World Wide Web site adresi (<http://www.icrc.org>), a imena još neregistriranih osoba, koje se traže, mogu se prijaviti svakoj organizaciji Crvenog križa kao i Odboru za ljudska prava DSHV.

Buna - Blagdan Presvetog Trojstva

Blagajska župna zajednica je svečanim euharistijskim slavljem proslavila blagdan Presvetog Trojstva. Ovom blagdanu je posvećena njihova župna Crkva u Blagaju. Svečanu misu služio je posuški župnik i dekan gornjobekijskog dekanata dr. fra Marinko Leko.

Župa Blagaj je ratom rascijepljena na tri dijela: jedan njen dio je pod srpskom, drugi pod muslimanskom, a treći - Buna - pod hrvatskom vlašću. Ovaj treći dio blagajske župe je prognan na Bunu sa svojim župnikom fra Petrom Vlašićem.

Ohrabrujuće je za blagajske župljane što se uvjeti života na Buni poboljšavaju.

Beograd, 16. 07. 1996.

Na vanrednom zasjedanju oba Vijeća Savezne skupštine usvojen je Zakon o državljanstvu SRJ, putnim ispravama, te prometu i proizvodnji naoružanja. Prema Zakonu o državljanstvu pravo na njega imaju građani koji su na dan proglašenja Ustava SRJ, 27. travnja 1992. godine imali republikano državljanstvo Srbije ili Crne Gore, dok će ovo pravo moći ostvariti i građani iz drugih republika bivše SFRJ ako nemaju drugo državljanstvo. Zakonom o državljanstvu regulirana je i institucija prihvata izbjeglica.

**Atlanta (SAD)
19. 07. 1996.**

U Atlanti su svečano otvorene 26. Olimpijske igre na kojima će učestvovati više od deset tisuća učesnika iz 197 zemalja. Igre je otvorio predsjednik SAD Bill Clinton, a olimpijsku vatru je upalio Muhamed Ali, legenda boksa.

Na otvaranju su svi učesnici prodefilirali stadionom. Olimpijske igre će se održati u znaku športa i profita, a pratit će ih više od četiri milijarde TV gledatelja.

O sigurnosti učesnika i gledatelja, pored brojne policije brinut će se i pripadnici američke vojske.

VIJESTI

III. KONVENCIJA HSK

Od 5. do 7. srpnja ove godine održana je na Brijunima

III. konvencija Hrvatskog svjetskog kongresa

Na konvenciji, na kojoj je sudjelovalo oko 200 izaslanika HSK pojedinih država iz Europe, Sjeverne i Južne Amerike, Australije i Novog Zelanda, izaslanici pojedinih zemalja izvjestili su Konvenciju o dosadašnjem radu zemaljskih organizacija HSK, kao i o planovima za budući rad. U izaslanstvu DSHV su bili Bela Tonković, predsjednik DSHV, Ilka Tonković u ime „Amor vincit” i Petar Kuntić, član Predsjedništva i predstavnik Odjela za gospodarstvo DSHV.

Sudionicima konvencije obratio se i predsjednik RH dr. Franjo Tuđman, koji je u svom govoru odao priznanje i izrazio zahvalnost Hrvatima izvan domovine za njihov doprinos u Domovinskom ratu i obnovi. „Iz iseljništva

se vratilo do sada preko 32.000 Hrvata i oni su svojim znanjem i umijećem snažan pokretač gospodarske obnove Hrvatske” - naglasio je dr. Tuđman. Hrvatska ima snažan interes za povratkom što većeg broja Hrvata iz iseljništva i ona im pruža vrlo pogodne uvjete za novi početak. Predsjednik Tuđman je, nadalje, izrazio nadu da će HSK u velikoj mjeri uspjeti ostvarivati svoj cilj povezivanja Hrvata u iseljništvu između sebe i s Republikom Hrvatskom.

Ova konvencija je bila i izborna. Za predsjednika je ponovo izabran dr. fra Šimun Šito Ćorić, izabrano je četiri kontinentalna potpredsjednika (za Europu mr. Bela Tonković), te pročelnici Radnih odbora.

U sklopu konvencije, u četvrtak 4. srpnja, u Domu športova u Zagrebu odigrana je i humanitarna nogometna utakmica između Vlade RH i HSK. Sav prihod je namijenjen republičkom fondu „Zrinjski i Frankopan”. U ovoj utakmici momčad Vlade pobijedila je momčad HSK čak s 8:3! Iskrene čestitke momčadi Vlade!

Treća Konvencija HSK s posebnom namjerom je održana upravo na Brijunima, kako bi se s tog mjesta skinuo stereotipni pečat „carskih otoka” i mjesta za „privilegirane”, te da bi otočje, uz prihvatljive cijene, postalo potpuno otvorena i atraktivna kongresna i turistička destinacija.

HRVATSKI SVJETSKI KONGRES

Povezivanje Hrvata, hrvatskih udruga i ustanova diljem svijeta

Hrvatski svjetski kongres (HSK), priznat od siječnja 1994. kao hrvatska međunarodna neprofitna i nevladina organizacija, ima za cilj okupljati i povezivati Hrvate, hrvatske udruge i ustanove izvan domovine i tako stvarati uvjete njihovog uspješnijeg djelovanja za nedvojbene interese kako hrvatske domovine, tako i hr-

vatskog izvandomovinstva. Uz to, HSK djeluje na prezentiranju i povezivanju svekolike hrvatske baštine s velikom obitelji kultura naroda svijeta.

HSK djeluje prema svojim statutima, dragovoljnog je značaja, a povezane udruge i ustanove rade zajednički ono o čemu se dogovore, dok u

ostalim djelatnostima svaka udruga ostaje potpuno samostalnom i djeluje prema vlastitim načelima.

HSK je organiziran po kontinentima i državama. Kongresi pojedinih država (nacionalni) djeluju prema vlastitim potrebama i mogućnostima, uglavnom kroz svoje radne odbore.

VIJESTI

Na kontinentalnom planu se kordinira zajedničko djelovanje na kontinentalnoj razini.

Na zajedničkom planu, „radnih punktova” HSK-a u svijetu bez nadoknade se obavljaju poslovi HSK.

- Inicijativa HSK da se čuje glas iz hrvatskog izvandomovinstva u Saboru RH, u svom ostvarenju kretala se od imenovanja svoga predstavnika u Saboru i nastupa aktualnog predsjednika HSK u njemu do današnjih saborskih zastupnika iz redova Hrvatica i Hrvata izvan domovine.

- Na prijedlog i inicijativu HSK izgrađena je još za vrijeme Domovinskoga rata na busines-osnovi „Otočna veza” (struja za Dalmaciju), tj. projekt vrijedan oko 42 milijuna US\$. Ulaganje u taj projekt završeno je koncem 1995.

- Službenim zahtjevima HSK je na najvišim razinama značajno doprinio odluci Vlade RH o zaduženju ministra i uspostavi Ministarstva povratka i useljništva.

- HSK je ustanovio Studentski fond iz kojega se zasad školuje u Hrvatskoj dvadesetak posebno nadarenih stude-

nata, a njihov broj se stalno pomalo povećava.

- Ustanovljen je i mehanizam „sestrinskih zemalja” prema kojemu se HSK iz bogatijih zemalja povezuju s HSK u siromašnijim zemljama.

- Iz tiska je izišao i „Adresar hrvatskih udruga i ustanova u svijetu”. Time je pokrenuta izdavačka djelatnost HSK.

- Iako je HSK organizacija udruga i ustanova, pojedinci se mogu uključiti kao „HSK-prijatelji”, „HSK-mecene” i „HSK-pokrovitelji”.

- U nekoliko zemalja je HSK potporom hrvatskog Ministarstva znanosti i tehnologije i Hrvatskim informativnim centrom postavio temelj za Word Cronet na Internetu. U tom smjeru će ići i daljnja nastojanja HSK, jer je to u ovim vremenima solidna osnova za lobiranje i „public relations”.

Izgradnjom organizacije na nacionalnim, kontinentalnim i svjetskoj razini HSK postaje postaje snažna organizacija za promidžbu svehrvatskih interesa, a posebno interesa hrvatskog izvandomovinstva.

DSHV spada među osnivače HSK.

Izborna pobjeda Borisa Jeljcina

Rusija je 3. srpnja 1996. godine pokazala da je odoljela obećanoj socijalnoj sigurnosti kada je umjesto kandidata preodenutog u socijaldemokratsko ruho, Genadija Zjuganova, ponovo odabrala na predsjedničkim izborima prvog postkomunističkog predsjednika, Borisa Jeljcina. Iako je njegov prethodni mandat protekao uz mnogo nezadovoljstva zbog posljedica demokratsko-reformskog pravca koji se Jeljin trudio sprovesti, građani Rusije su sada jasno pokazali da ne žele povratak u komunističku prošlost.

Na ovim predsjedničkim izborima od 72 i pol milijuna birača, koliko ih je glasovalo, 53,7% građana glasovalo je u korist Borisa Jeljcina. Izborima je prethodila velika predizborna propaganda, a što je iznenađujuće, u nekim regionima Ruske Federacije, koja su važila za jaka komunistička uporišta, došlo je do napuštanja ljevičarskih ideja a što je vidljivo na rezultatima glasovanja.

Znakovito je pak, što je u Rusiji narod pokazao da je mnogo manje vezan za nekadašnji ljevičarsko-sovjetski režim, nego što su to građani mnogih zemalja bivšeg istočnog bloka koje su ranije bile pod sovjetskim patronatom.

Konačni rezultati predsjedničkih izbora u Rusiji bit će objavljeni 10. 07. 1996.

U svom prvom obraćanju naciji Boris Jeljin je naglasio da se narod Ruske Federacije ne treba dijeliti na pobjednike i pobijeđene, napominjući da u novom timu ima mjesta za sve jer je „Rusija jedna, svi imamo zajedničku sudbinu i istu budućnost”.

GLAS RAVNICE - Glasilo Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini - urednik: Lidija Molzer, Urednički savjet: Lazar Merković, Marko Kljajić, Stipan Bošnjak, Stipan Knezi, Ivo Kujundžić, Izdaje: DSHV, 24000 Subotica, I. Milutinovića 31., tel & fax: 51-348; ž. r.: 46600-603-4-3338 SPP Subotica, HRID Subotica, List je registriran kod Ministarstva za informacije Republike Srbije pod brojem 2087. Glas Ravnice izlazi mjesečno.

Tisak studio „Bravo”, Braće Majera 43/a, 24000 Subotica

AKTUALNO

Sa konferencije za novinstvo: Elizabeth Rehn

PRIMJENA ZAKONA IZOSTALA U PRAKSI

Po obavljenim razgovorima sa više delegacija u Subotici, specijalni izvijestitelj Ujedinjenih naroda za ljudska prava, Elizabeth Rehn je održala konferenciju za novinstvo.

U prvom službenom dijelu svoje izjave, ona je rekla da je svoj posjet SRJ započela u nedjelju, 23. lipnja u Beogradu, a došla je sa namjerom da sagleda probleme i stanje na terenu u svezi ljudskih prava, prava nacionalnih manjina, te da želi čuti sve zainteresirane strane. Na početku svog posjeta imala je sastanke sa predstavnicima vlade i nevladinim organizacijama. Razgovarala je sa saveznom ministricom za ljudska prava Margit Savović, te sa predsjednikom Srbije Slobodanom Miloševićem. Elizabeth Rehn je svoj posjet nastavila u Novom Sadu, gdje se susrela sa predstavnicima pokrajinskih vlasti, te predstavnicima lokalnih nacionalnih manjina, a potom je došla u Suboticu.

U Subotici je boravila 25. lipnja, kada je tijekom prije podneva vodila razgovore sa izaslanstvima manjina, nevladinim organizacijama aktivnim po pitanjima ljudskih prava, predstavnicima lokalne samouprave, te Sjeverno-bačkog Okruga. Na početku se susrela sa izaslanstvom DSHV u sastavu: mr. Bela Tonković, Stan-ka Kujundžić i Josip Gabrić st. Pri ovom susretu je specijalni izvijestitelj UN za ljudska pra-

va detaljno upoznata sa stanjem ljudskih i nacionalnih prava Hrvata u SRJ.

Na pitanje zašto je sada u Vojvodini, izjavila je da je nakon dobijenog mandata

Miloševićem i ministricom Savović, potakla sam razgovor o pitanjima vezanim za Vojvodinu iz mog domena, nakon čega sam ustanovila da nema dovoljno usklađenosti između

isplanirala posjet na teritoriju bivše SFRJ, kako bi stekla osobno iskustvo i viđenje stanja ljudskih prava na ovom području. „Veoma je važno, rekla je- da kroz razgovore sa vlastima, raznim organizacijama, te malim ljudima, steknem uvid u sadašnju situaciju. Zbog toga je ovaj moj posjet Vojvodini vrlo bitan. Isplanirala sam, takođe, da sačinim opširno izvješće o stanju ljudskih prava, te prava nacionalnih manjina na cijeloj teritoriji bivše SFRJ. Treći razlog zbog kojeg sam tu, jeste činjenica da je Vojvodina poznata kao multietnička sredina sa izuzetno dobrim odnosima među nacionalnim manjinama. Već pri prvom susretu sa predsjednikom

saveznog i republičnog zakonodavstva. Imam dojam da je savezno zakonodavstvo vrlo liberalno po pitanju ljudskih prava i nacionalnih manjina, ali nije u cijelosti usklađeno sa republičkim, što u praksi dovodi do teškoća. Isto tako je očito da autonomija Vojvodine ne djeluje dovoljno snažno. Previše se odluka donosi u Beogradu". Ukazujući na centralizam, za primjer je navela imenovanja direktora škola u Beogradu, što je vrlo daleko od lokalnih sredina. Danas se, međutim, istakla je, u većini zemalja nastoje mnoga pitanja i donošenje odluka decentralizirati, čime se donošenje odluka približava bazi, tj. ljudima na koje one utječu. Ovo je korisno ne samo za naciona-

AKTUALNO

lne manjine, već i za većinsko stanovništvo, jer se osim na donošenje odluka može od strane zainteresiranih kontrolirati i njihovo ostvarenje. „Što se tiče zakonodavstva o manjinskim pitanjima, rekla je, isti je vrlo dobar, ali se u praksi ne sprovodi tako kako je zacrtano. Čak su i sami državni organi potvrdili da se krši zakon o nacionalnim manjinama - npr.: mnogi nazivi na zgradama nisu ispisani na manjinskim jezicima. To daje loš primjer. Ove moje primjedbe potpadaju u detalje, ali su one vrlo bitne. I sama pripadam manjinskom stanovništvu u Finskoj, točnije u onih šest postotaka Finaca koji govore švedski. Ja jesam apsolutno Finkinja, ali je moj maternji jezik švedski, a identitet koji se stiče jezikom je vrlo značajan u izgradnji ličnosti. Zato shvatam probleme i potrebe manjinskog stanovništva.”

U svojoj izjavi gđa Rehn je nadalje konstatirala da se najveći broj pritužbi, koje je do sada čula, odnose na nesprovođenje zakona. Smatra da pored pravobranilaštva treba postojati nevladina institucija koja će se baviti kontrolom sprovedbe zakona od strane same vlasti. Ovakva institucija već postoji u mnogim zemljama, a uspješno djeluje u odbrani prava građana u slučaju kada sama vlast krši ta prava.

Na pitanje da li misli da li su izbjeglice svojim dolaskom u Vojvodinu promijenile nacionalnu strukturu, te da li

podržava razne predložene vidove autonomije za nacionalne manjine, ona je izjavila: „U svom izvješću Komisiji za ljudska prava u Ženevi podnijetom u travnju mjesecu, navela sam da će se izbjeglice koristiti kao pioni u igrama te da će se smjestiti na posebno osjetljiva područja. Poznato je da sada 7% stanovništva u Srbiji čine izbjeglice, a u Vojvodini one čine 11-12% ukupnog stanovništva. Ako su ove cifre točne, mislim da tu ima određenih poteškoće. Mišljenja sam da treba očuvati prijašnji balans u etničkom sastavu stanovništva, te da prijem izbjeglica ne bi trebao ići na štetu tog balansa. Smatram da izbjeglice ne trebaju postati predmetom mržnje, te da im ne treba otežavati i onako težak položaj.” Što se drugog dijela pitanja tiče, izjavila je da je dobila prijedloge autonomija od predstavnika manjina sa kojima je razgovarala, ali ih još nije imala prilike proučiti. „Za sada se o predloženim autonomijama ne bih izjašnjavala, ali smatram da bilo koja se od njih usvoji, treba biti jača od donošenja odluka na lokalnoj razini. Ja sam veliki zagovornik decentralizacije svake vlasti.”

Dotičući se rješenja pitanja nacionalnih manjina u Finskoj, Elizabeth Rehn je rekla da Finska ima samo dvije nacionalne manjine. Šveđana ima oko 25.000, a Laponaca oko 7.000. Na temelju principa pozitivne diskriminacije, imaju jednog svog zastupnika u fin-

skom parlamentu, govore svojim maternjim jezikom, i to nikome ne smeta. Ustavom je zagaranirana upotreba maternjeg jezika, obrazovanje na maternjem jeziku, te njegova upotreba u svim javnim funkcijama. Nedavno je modernizovan i specijalni zakon o jeziku.

Na koncu svoje izjave ona je rekla: „Sve informacije na osnovu kojih se sastavljaju izvješća sa terena prethodno se osobno provjeravaju, a ne pišu se na temelju onoga što se negdje čuje. Pozitivno je što imamo svoj ured u Beogradu, pa imamo mogućnosti stalno biti prisutni na terenu gdje postoji mogućnost da popričamo sa ljudima i sagledamo realno stanje na terenu. Ne mogu tvrditi da nakon dvodnevnog posjeta ovom području dobro poznajem situaciju, zato ću uskoro ponovo dolaziti na ovaj teren. Pratiću situaciju u obrazovanju, a namjeravam da se susretnem i sa izbjeglicama.”

Konferenciju za novinstvo specijalni izvestitelj Ujedinjenih naroda za ljudska prava Elizabeth Rehn završila je konstatacijom da je očarana ljepotom Vojvodine i Subotice.

Obradila

Lidija Molzer

KARADŽIĆ I MLADIĆ NA PUTU ZA HAAG

Nakon dužeg vremena neizvjesnosti, haški Tribunal je jedanaestog srpnja potvrdio optužnice protiv Radovana Karadžića i Ratka Mladića, ukazujući da pored „više” razine njihove odgovornosti postoje i sumnje da su najviši politički i vojni krugovi Srbije smišljeno upotrijebili nasilje radi uspostavljanja nove države. Na osnovu potvrđene optužnice izdate su međunarodne tjeeralice za Karadžića i Mladića prema kojima im slijedi uhićenje te izvođenje pred sud.

Haški Tribunal je prethodne optužnice, podignute tijekom prošle godine dopunio, te se sada državnik i njegov izvršitelj terete za granatiranje gradova, etnička čišćenja, masovna pogubljenja civilnog pučanstva, među kojima su ona u Karakaju, Pilicama i Srebrenici. Slučaj masovnih smaknuća i logora u Srebrenici u optužbi je okvalificiran genocidom.

Međunarodne tjeeralice sa nalogom za uhićenje poslate su svim članicama UN i Interpolu.

Ovim povodom je grupa odvjetnika boravila na Palama gdje su se sa Karadžićem dogovarali o taktici obrane pred sudom za ratne zločine. Oni su obranu Karadžića prihvatili kao poseban profesionalni izazov, ali sa rezervom i sumnjama u fer suđenje.

I dok obrana pokušava naći manjkavosti u optužnici, dokazujući da „komandna odgovornost” nije uobičajena kvalifikacija protiv jednog civil-

nog vođe, dotle se navršila godina dana od masakra počinjenog u nekadašnjoj zaštićenoj zoni - Srebrenici. Otkriveno je više masovnih grobnica sa tijelima žrtava koje nije moguće identificirati. U grobnice su bačene u više slojeva, a mnogima su ruke vezane žicom. Odgovornost zbog „građanskog nemara” nedvojbeno snose i dužnosnici UN - generalni sekretar Butros Gali, te njegov bivši predstavnik Akaši, mišljenje je francuskog udruženja „Međunarodna odgovornost”, koje je protiv ovih dužnosnika svjetske organizacije pokrenulo u Ženevi građanski postupak - „jer su znali i dopustili da se dogodi”.

Dok su akademici Srpske akademije nauka nedavno pisali svoju deklaraciju o navodnoj Karadžićevoj nedužnosti, SDS prijetio da neće bez njega izići na izbore u BiH, dok je policija na Palama pretila odmazdom IFOR-u u slučaju pokušaja uhićenja svog državnika i njegovog izvršitelja, dotle je Richard Holbrook riješio cio slučaj u korist američke administracije vršeći pritisak na pravog čovjeka, koji očito i dalje drži sve konce u rukama. Napokon se razriješila sutacija oko predstojećih izbora u Bosni. Karadžić neće biti na čelu SDS, jer se pismeno morao odreći svih svojih političkih aktivnosti i zaduženja, kao i pojavljivanja u javnosti. Tako je, bar privre-

meno, uklonjen sa političke scene. Da ga se na ovo privoli, te odobrovolji za ovaj čin, nuđena mu je ovih dana Grčka, nov identitet, Sveta Gora, ali njemu očito više odgovara personifikacija Han Pijeska, nego monaštvo. Do skora je dijelio, kao pravi državnik, ordenje, upravljao ljudskim sudbinama, a pod plaštom velikosrpske ideologije sopstveni narod koristio kao sredstvo moći. Sada mu je jasno stavljeno do znanja da nema izbora, te data obećanja mora održati.

Nakon ovog uspjeha, iako on još nije potpun sve dok se obojica optuženih za ratne zločine ne nađu u Haagu, klupko se dalje odmotava. Uslijedila je tužba Bosne protiv SRJ u kojoj se traži ustanovljavanje odgovornosti u slučaju genocida te zahtjev za ratnom odštetom. Sud Pravde u Haagu ustanovio je da je nadležan za ovaj slučaj, te da tužba BiH po svoj prilici ima osnova.

Tako je nakon više godina stradanja, više miliona raseljenih i prognanih, više desetina tisuća pobijenih civila, međunarodna javnost konačno smogla snage prekinuti taj niz i početi dokazivati krivicu za počinjeno. Haški Tribunal za ratne zločine „ima pravo i dužnost da ide do kraja” kako bi se „afirmiralo barem jedno sjeme pravde”.

Lidija Molzer

Iz dnevnih zbivanja

SIT GLADNOM NE VJERUJE

Slučaj izaslanstva udruženja petstotina žena iz Kule izazvao je ogorčenje i zgražanje ovdašnje javnosti, a ujedno osvijestio i podsjetio mnoge u kojim uvjetima se već duže vrijeme živi.

Povod za organiziranje žena iz Kule bila je više mjeseci neisplaćena socijalna potpora, dječiji doplatak te zarade zaposlenima, što je dovelo mnoge obitelji u tešku materijalnu situaciju. Živi se u neimaštini, bez osnovnih uvjeta za opstanak. Cijele obitelji gladuju, a i ono malo zaposlenih u njima su dugo na prisilnom odmoru ili neredovno primaju minimalne zarade. To što socijalna zaštita ne funkcionira, bolje reći uopće je nema, pogada široke slojeve stanovništva, a još šire utječe nepostojeća zdravstvena zaštita, koja je to samo u paragrafima, ali bez lijekova, odgovarajuće bolničke skrbi, te liječničkih usluga koje su dostupne onima sa dubljim džepovima.

Stoga ne čudi što je ovakva situacija dovela Općinski odbor žena iz Kule u priliku da se 16. lipnja pismom izravno obrate predsjedniku Srbije Slobodanu Miloševiću sa zahtjevom da im olakša položaj. Zahtjevi su ostali bez odgovora ali i bez odjeka, a predstavnice žena spremne i na štrajk gladi, zaputile su se u Beograd da ono što nisu uspjele pismeno,

izdejtstvuju usmeno, svojom nazočnošću.

U Beograd su krenule čvrsto odlučivši da se ne vraćaju dok ne postignu ostvarenje svojih zahtjeva: isplatu socijalne skrbi, zaostalih dječijih doplataka, mogućnost liječenja svojih obitelji, te uposlenost i zarade svojih supružnika koje nisu isplaćene još od listopada prošle godine. Riješene da se obrate svima koji žele da ih saslušaju, Mirjana Novak, Katica Egri i Nevenka Mirić obrele su se pred kućom Slobodana Miloševića u Tolstojevoj ulici. Potražile su ga i u njegovoj rezidenciji u Užičkoj ulici, Skupštini Srbije i Gradskoj Skupštini kao i u zgradi Predsjedništva, ali ga nisu našle. Naišle su samo na obezbjeđenje koje im je reklo da on nije tamo, da oni „samo čuvaju njegovu ćerku“, te da ne smiju stajati ispred zgrade jer on nema vremena da ih primi. Na jednom od brojnih vrata koje su pokušale „odškrinuti“, čuvar zgrade ih je upozorio: „Sklonite se odavde, inače će vas pojesti mrak, a ja ne bi da vas nosim na duši“.

„Čitavu noć smo provele napolju, lutajući po gradu i već juče u pet sati ujutru bile smo ispred zgrade na Andrićevom vencu. Milicioneru ispred ulaza smo rekle da želimo kod predsjednika, ali nam je on

prijateljski savetavao da idemo kući, jer nas predsednik nikada neće primiti. Pošto nismo odlazile, otišao je do zgrade i rekao nam da dođemo oko 13 časova i da će nas primiti predsjednikov savetnik. Čekali smo do jedan, a onda nas je portir sproveo do gospođe koja se predstavila kao Ljiljana Radić. Ja sam odmah počela da iznosim našu nesreću, pričala da su nam deca gladna, da nismo od čega da živimo. Ona nas nije ni slušala, samo je drsko odgovorila da „Sloba nema vremena time da se bavi“, a da ona za to nije nadležna, i uputila nas na Batu Živojinovića. Kada smo došle u Gradsku Skupštinu, rekli su nam da je Bata upravo izišao i da odemo nekom advokatu u Odbor za predstavke i žalbe Skupštine Srbije. Tamo nas je dočekao advokat koji se nije predstavio, odmah nas je prekinuo i rekao da nam niko ne može pomoći i izbacio nas napolje“, ispričala je Dnevnom Telegrafu Mirjana Novak.

Ženama je dosta bilo šetanja, prijetnji i „nenadležnosti“; pa su se vratile pred zgradu Predsjedništva. Videći da se i dalje nitko ne želi ozbiljno pozabaviti njihovom nesrećom, jedna od njih je zaprijetila: „Ako predsednik za kojeg sam glasala neće da me primi i ako deca treba da mi umru od gladi, spaliću se!“ Odněkud se u parku našlo više čuvara

AKTUALNO

NEMINOVNA SURADNJA
S PRIRODOM

iz obezbjeđenja i policajaca, te ih upozorilo da se udalje, na što su žene zaključile da su njihovi pokušaji uzaludni te da se policija ne šali, da je bolje da bježe, nego da dalje inzistiraju.

Ostalo im je samo da napuste Beograd ne ostvarivši svoje namjere i da se vrate u Kulu razočarane. Iako su ogorčene, čvrsto su riješene da u Kuli javno protestiraju i zahtijevaju ono što im pripada.

Po svoj prilici nam uskoro predstoje novi, slični pokušaji protesta građanstva, jer se u potpunosti već godinama zanemaruje pravo stanovništva na opstanak i egzistenciju. Kakvi smo mi to građani? U nekim drugim sistemima ovakva podređenost „komadu kruha“ sasvim se drugačije kvalificirala. Jer, da bi se netko nazivao građaninom, mora biti neovistan i ravnopravan, mora imati i ostvarivati pravo na rad i dostojno od njega živjeti, imati svoje mišljenje koje netko treba uvažavati, utjecaj na donošenje odluka, a da pri tom ostvaruje i svoje obveze prema državi. Nama je od svega ovoga ostala podređenost, borba za goli opstanak te ono što je najadekvatnije riješeno - izmirivanje obveza prema državi. Stoga, dok je stanje ovakvo, bilo kakva građanska opcija u političkom i društvenom životu ima vrlo malo šanse za ostvarenje, a ono što nam se danas nudi, već smo jednom oprobali.

O ekološkoj katastrofi koja se ovih dana događa na Paliću, čulo se više mišljenja eminentnih stručnjaka. Analizama je obuhvaćena temperatura vode jezera, temperatura zraka, pokazatelji kemijskog sastava vode, zasićenost vode kisikom itd. Sve ove analize su u „granicama normale“, a stanje vode u jezeru je sve gore.

Međutim Subotičani, koji ovo jezero poznaju, koji su pored njega odrasli i sjećaju se jezera i kakvoće njegove vode kroz duži vremenski period, znaju da ovih zaprljanja vode, algi i trava koje su se u zadnje vrijeme u paličkoj vodi pojavile, nikada nije bilo.

Paličko jezero je stajaća voda te njen nivo varira. Subotičani se sjećaju godina kada je nivo paličkog jezera toliko opao da se pješice moglo hodati po njegovom dnu više desetina metara. Međutim niti u tim uvjetima u vodi jezera nije bilo trava i algi kakvih danas ima.

O nastanku Palića postoji i legenda koja kaže da je u travnatoj dolini čobanin čuvao ovce i često sjedio na jednom kamenu. Jednoga dana je on taj kamen pomjerio, a ispod njega je počela izvirati voda, koja je za kratko vrijeme napunila tu dolinu, čineći jezero. Međutim, da je to samo legenda, uvjerali smo se sedamdesetih godina kada je iz Palića ispuštena sva voda

prilikom njegove sanacije, a na dnu jezera nije otkriven izvor svježee vode. Pri ovoj sanaciji pojavili su se rovokopači koji su izdubili dno jezera, a aktivisti radne akcije su po nečijoj „stručnoj“ ideji obložili jezer-sku obalu lomljenim kamenom, kojeg inače u prirodi oko jezera nema. Kamenom je obložen nasip, a polagan je u ilovaču. Vremenom je kamen nestao jer je ugrađen u neadekvatno pripremljenu podlogu. Neki „stručnjaci“ su čak predlagali da se čitavo dno jezera izbetonira, oliči u plavu boju, pa ćemo imati more. Istina, ne slano, ukoliko ga ne posolimo. Nakon ove „uspješne“ sanacije, bilo je još sličnih „bisera“ paličkog građevinarstva. Vršila se tako revitalizacija „Ženskog štranda“. Radnici su građevinu na vodi razrušili do temelja, tj. do drvenih šipova. „Stručnjaci“ su ponovo imali riječ i ustvrdili da drveni šipovi nisu dobri, te da su oni betonski bolji, čvršći i trajniji. Zamišljeno, isprojektovano, sprovedeno. Na trakaste temeljne stope nanovo je izgrađena zgrada ženskog kupatila. Potom smo bili svjedoci čudne pojave. Jedno krilo zgrade se iskrivilo za oko 20-30 stupnjeva prema obali. Pričalo se da je objekat potonuo, da temelji nisu dovoljno duboki itd... Međutim, pravim razlozima nitko nije pridavao posebnu pozornost. Iskrivljavanju zgrade doprineo je led

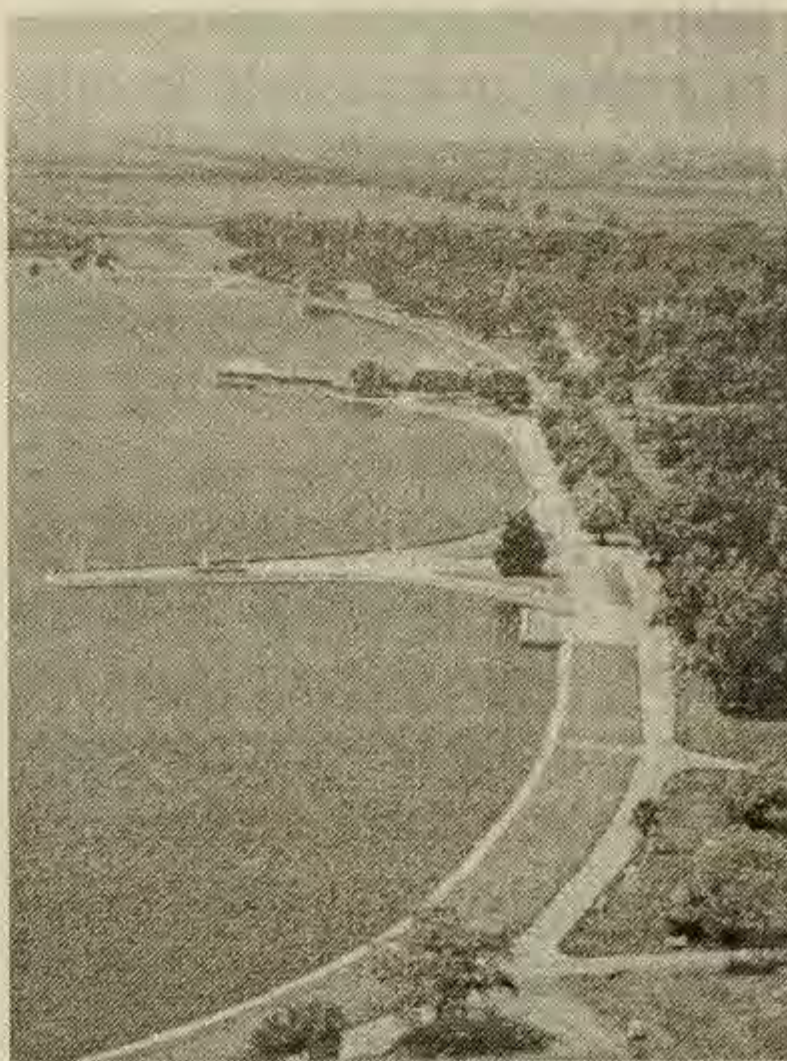
AKTUALNO

i snaga širenja ledene mase prilikom zaleđivanja jezera. Ovu snagu nisu mogle izdržati betonske stope. Pri novoj sanaciji vraćeni su drveni šipovi - samci koji su okolo zaštićeni betonom. Toliko o biserima paličkog građevinarstva, kojih istina, i danas ima. Tako se već godinama gradi Velika terasa, ali o tom neki drugi put. Svjetska praksa je odavno pokazala da kratkovidi učitelji i stručnjaci rađe koriste sredstva kojih nema u prirodi, nego da se prirodi prilagode, negirajući tako njene zakone. Oni koji misle da će bez posljedica i ekološke katastrofe moći ovladati i nadmudriti pravila prirode, u velikoj su zabludi. Takvoj smo prirodnoj katastrofi mi danas svjedoci, kada su neki mislili da od jednog panonskog jezera mogu napraviti olimpijski bazen, uništavajući pri tom sav biljni i životinjski svijet, prijeko potreban za održavanje biološke ravnoteže vode. Prilikom produbljivanja jezera, uništena je trska i korisne alge koje djeluju na kakvoću vode, uništen je i životinjski svijet u vodi, a sa jezera su otišle i neke ptice koje su bile poznate u ovom podneblju, a danas ih više nema. Jezero je pak napunjeno nekim nepoznatim vrstama riba, koje u njemu do tada nisu nikada živjele, a poremećena ravnoteža u vodi dovela je ujedno i do njihovih masovnih uginuća.

Toliko o ranijoj sanaciji Palića, a očito je na pomolu nova, jer je nivo vode, iako je ljetnji period, toliko veštački

podignut, da se jezero gotovo izliva, a trava koja raste prema površini prijeti ozelenjavanjem.

Da se vratimo u sferu komunalija, mada one po nekima nemaju vidljivu svezu

sa Palićom. Međutim, sveza u ekološkom smislu ipak postoji. Subotička kanalizacija nekada nije bila priključena direktno na jezero, već je tekla otvorenim kanalom preko današnje „Prozivke” i napuštenih otkopa bivše ciglane, prečišćavajući se kroz gustu trsku, te prirodnim putem pomoću sunčevih zraka. Nadalje, kada je izgrađen prečistač, na gradsku kanalizaciju se mogao priključiti onaj industrijski pogon koji je imao prelivni sustav sa taložnikom, dok se stariji sugrađani sjećaju da se snijeg očišćen sa ulica odvezio kamionima van grada. Kada je uvedena nova, brža tehnologija čišćenja gradskih ulica, od čišćenja snijega je napravljeno

na nauka - oformljena je zimska služba, a već nakon pet santimetara padavina putevi su obilato posipani tonama soli. Ubrzo se bez soli nije mogla zamisliti zima, ali se ujedno nije razmišljalo o tome gdje će te silne tone soli završiti. Dio te industrijske soli je upila zemlja, dio je rastakao i uništavao ceste i automobile, a najveći dio je završio u Paliću. Imali smo konačno, posoljeno jezero. Što se tiče upotrebe soli u zimskom periodu, danas je situacija zahvaljujući nestašici soli, nešto bolja, ali tu su kolovozi građeni bez ivičnjaka i slivnici građeni na zelenim površinama. Pri atmosferskim padavinama slivnici se pune blatom i smećem i ulivaju u kanalizaciju, a ona pak u jezero. Prilikom izgradnje prečistača te rekonstrukcije dijela gradske kanalizacije, nije se vodilo računa o razdvajanju fekalnog i industrijskog otpada od odvođenja atmosferskog taloga. Ovim bi se u znatnoj mjeri rasteretio prečistač, a i smanjilo zagađenje jezera.

U zemljama gdje se ozbiljno vodi računa o ekologiji, postoje rigorozni propisi kojima se regulira razdvajanje atmosferskog taloga od ostalog otpada, putevi se ne smiju posipati solju, a ako se već posipaju, talog se ne smije puštati u rijeke i jezera.

Tako je današnja slika Palića postala tužna i pomalo zastrašujuća. Stari Subotičani se sa sjetom mogu spomenuti blatnog kupatila kojeg više nema. U svojoj viziji imaju tršćaru - specifičnu građevinu

AKTUALNO

za noćenje, znaju gdje je bila „žuta obala“, „betyar strand“ ili „ingyenes“, a znaju i gdje se okretao tramvaj. I danas čuju škripu točkova kada je tramvaj skretao u Splitsku aleju. Oni ujedno znaju povući paralelu između današnjeg paličkog jezera, otrgnutog od prirode i pretvorenog u „zdjelu“ vode (pokvarene), i nekadašnjeg kada se ista ta voda providila do metar ispod površine. Danas legendu o nastanku jezera nitko više ne priča, ali su na scenu stupili novi stručnjaci - ekolozi, koji teoriju nastoje primijeniti u praksi. Nakon mnogih izložbi, simpozijuma i razmjene znanja, vrijeme je da se pozabave slivnicima punim blata, zamorenog ulja pa i trave koja iz njih raste. Na listi se nalaze i nebetonirani kolovozi koje građani revnosno „poravnavaju“ šutom i smećem, pod izgovorom da isti nivelišu i popravljaju. Na koncu, tu je i jezero Palić koje je zaslužilo da se netko njim ozbiljnije pozabavi.

Sve ovo ukazuje na to da građani Subotice i Palića gotovo ništa više nemaju, jer sve što su imali razgrađeno je, zapušteno ili je jednostavno nestalo. Nema više niti tramvaja, niti tramvajskih tračnica, Blatnog kupatila, prepunog štranda, dok je samo jezero do te mjere uništeno da će trebati niz godina da se oporavi. Nemaju niti efikasne komunalije, pa zašto bi imali i ekološki zdravu sredinu.

Sándor Molzer

„DUŽIJANCA '96“

Održano takmičenje risara

Jedna od najznačajnijih priredbi iz programa „Dužijanca 96“ je takmičenje risara, a koje se održalo 13. srpnja u Maloj Bosni. Ove godine je u toj priredbi učestvovao do sada najveći broj risara - ukupno dvadeset i dva para, od kojih se za nagradu natjecalo četrnaest pari. Manifestacija je održana na njivi Franje Dulića, ispred gospodarskih zgrada „Peščare“.

U prikazivanju risa učestvovali su risari iz Starog Žednika, Đurđina, Tavankuta, Ljutova, Male Bosne, Telečke, Majdana i Kulpina. Od gostiju na ovoj manifestaciji učestvovali su risari iz Kecela (Mađarska), a svojevrsna atrakcija su bile žene risaruše iz Balmazujvarosa (kraj Debrecena u Mađarskoj), koje su radile ris „u čisto“ - od košenja do sadjevanja snopova u krstine. Ovom prilikom su prvi puta nastupili risari iz podmladka, četiri para, koji su pokazali da će moći nastaviti prikazivanje ručne žetve i tako zamijeniti vremenom onemoćale risare i nastaviti sa održavanjem i njegovanjem ovog narodnog običaja.

Okupljeni risari su sa zbornog mjesta u svečanoj povorci došli do njiva, gdje su pleli uža za vezivanje snopova, a komisija je bodovala njihov učinak. Kada su ispleli uža, risari su usluženi „risarskim ručkom“, a blagovali su na balama slame na njivi. Risa-

ri su usluženi debelom zreloom slaninom sa podlanice, mekanim parasničkim kruhom iz somuna, kiselinom i crvenim lukom. Jutro je bilo sunčano, te su prisutni mogli uživati u nepreglenom žitnom polju svim svojim čulima.

Pred početak rada, risare je pozdravio gradonačelnik Kasza Jozsef, koji je na polja pristigao fijakerom u pratnji dopredsjednice Stanke Kujundžić i predsjednika Izvršnog odbora Kern Imrea.

Takmičenju je bilo prisutno oko dvije tisuće posjetitelja, što je do sada najveći broj promatrača koji je ikada prisustvovao ovakvim takmičenjima. Ove godine je organizator uspio ostvariti svoja nastojanja da na istom mjestu u isto vrijeme prikaže razvoj žetvenih radova - od ručnog košenja do kombajna. Ovo do sada nitko nigdje nije prikazao. Prvo je u rad uključena vučna zaprežna kosilica rukovetačica, koja se na našim njivama pojavila krajem prošloga stoljeća. Ovaj stroj je pšenicu pokosio i odložio u snopove, a risari su ih svezali i sadjeli u krstine, pa su tako zamijenjeni u najtežem poslu - košenju. Za njim je prikazana vučna zaprežna (sa četiri konja) samovezačica, koja je pšenicu pokosila i svezala u snopove, a risari su ih trebali pokupiti i odložiti u krstine.

U svoje vrijeme su ova dva stroja odmijenila čovjeka u najtežem poslu i pomogla mu

AKTUALNO

da što lakše, a što je najvažnije, tri puta brže, obavi žetvu. Ljudi su od pamtivijeka nastojali ris uraditi što brže, kako bi pšenicu sačuvali od štete uzrokovane nenadanim srpanjskim kišama i ledom. Pšenica je iz krtine zaprežnim kolima od devet šukova, sa „čatlovima“ i „pomoćnicama“ odvožena u guvno i sadjevena u kamaru. Iz kamare je pšenica ovršena izvanredno očuvanom vršalicom starom oko sedamdeset godina, pogonjena predratnim poludisel traktorom marke „Lanz Bulldog“. Vršidba je obavljena kao nekada: ranjač je rasprostirao u bubanj bačane snopove sa kamare, gdje je započimao proces odvajanja zrna. Kroz plivotres je razdvojena sitna i krupna pliva, radojaš je izvlačio slamu iz slamotresa i odlagao je na kolja, a slamari su je odnosili do kamaraša da je sadjene u kamaru. Mažaš je napunjene vreće pšenice izvagao, a zatim je zapregom odneta, čime je završena vršidba. Ovim činom je okončan najvažniji i nekada najteži posao poljoprivrednika, nakon kojeg je moglo otpočeti slavlje.

Strojeve je za ovo takmičenje osposobio i njima značaki upravljao Veco Jaramazović iz Đurđina.

Prisutnim posjetiteljima prikazana je stara dječja igra koja se nekada igrala na strnjiki - „kasa-lisica“. Igru su prikazala školska djeca iz Male Bosne, a tumačenje je dao Grgo Kujundžić.

U međuvremenu, komisija je poduže bodovala uspjehe natjecatelja. Bodovala se brzi-

na i kakvoća ispletenih uža, brzina kojom je risar uradio svoju „pripelicu“, koliko mu je prav i širok otkos, kolika je visina strnjike, kako su povezani snopovi i sadjeveni u krtine, čistoća strnjike, te kako je mršavina sakupljena. Pobjednika je proglasio predsjednik komisije Bela Ivković: prvo

mjesto su osvojili Stipan i Klara Kujundžić iz Male Bosne, drugo mjesto je pripalo Branku Kopunoviću i Slađani Moravčić iz Male Bosne, a treće su osvojili Joso Zubelić i Emerka Poljaković iz Tavankuta. Pobjednicima su uručene i nagrade: za prvo mjesto po 1.500,00 dinara, za drugo po 750,00 dinara, a za treće mjesto po 500,00 dinara. Risari su dobili po pehar „Dužijanca 96.“, a risaruše po umjetničku keramičku zdjelu „Dužijanca 96.“. Svaki risar i risaruša su nagrađeni sa po vrećom pšenice od 50 kilograma, spomen plaketom i zahvalnicom. Posebno su pozdravljeni Antun Vojnić Hajduk i Manda

Dulić, oboje iz Starog Žednika, kao najstariji par risara. Oboje imaju 150 godina, a svoj posao su vrlo spretno obavljali, ostavljajući iza sebe mnogo mlađe risare. Risari i djeca su nagrađeni i majicom „Dužijanca 96.“.

Natjecanje risara završeno je splotom bunjevačkih narodnih igara, koje su izvela djeca HKC „Bunjevačko kolo“.

Priredba je okončana obedom za učesnike i goste. U debeloj hladovini obližnjeg šumarka služio se prisnac, paprikaš sa nasuvom i pogača sa makom, kako i priliči svečanim prilikama.

Bila je ovo dobra prilika da se ljudi još više zbliže i upoznaju a da na godinu, ako Bog to da, u još većem broju dođu na ovu manifestaciju.

Želja organizatora je bila da upriliči ovu manifestaciju na ponos našem gradu, kao i našeg naroda koji na ovaj i ovakav način zna slaviti Dužijancu. U organizaciji ovog takmičenja učestvovalo je oko stotrideset ljudi, a priredbu je osmislio i ostvario Organizacioni odbor na čelu sa predsjednikom Lazom Vojnić Hajdukom, te članovima: Josipom Kujundžić D., Alojzijom Stantić, Belom Ivković, Stipanom Romoda, Pajom Kujundžić, Stipanom Kujundžić, Marijom Kujundžić i Antunom Nađ Heđeši. Program su vodili Franjo Vujkov i Zlata Lacić, a stručni komentator je bio Alojzije Stantić.

Alojzije Stantić

PRENOSIMO

„Naša borba”

Kad život liči na film

U dvanaest pariskih bioskopskih sala upravo je počeo da se prikazuje američki film „Gradska skupština”, koji govori o korumpiranom gradonačelniku i borbi da se on skine sa vlasti. Parižani, koji su ovog leta gledali film, našli su u njemu mnogo sličnosti sa onim što se dešava u njihovoj Gradskoj skupštini.

Naime, gradonačelnik Pariza, Žan Tiberi, već je odavno na tapetu štampe, ali i nekih funkcionera Ministarstva pravosuđa, zbog sumnji da koristi svoj položaj u privatne svrhe. Tiberi je, primećuju ironično mediji, pre svega veoma brižan otac. Pomogao je sinu Dominiku i kćerki Elen da u skupom Parizu za male pare dođu do krova nad glavom. Jer, tata Tiberi, kao gradonačelnik, može da im obezbedi najbolje lokacije za najniže cene. Ali ni gospođa Tiberi nije loša majka: lično se uključila u renoviranje stana svog sina. Stan je morao tri puta da se kreči jer se gospođi nisu dopadale prethodne boje. Po njenim idejama napravljeno je i veoma luksuzno kupatilo, sa mermernim pločama na podu, a svi ti troškovi, oko pola miliona franaka, plaćeni su iz gradske kase.

Sve ove podatke izneo je na svetlo dana, pred istražnim sudijom, jedan donedavno veoma diskretan čovek, Fransoa Žiolino, doskorašnji zamenik direktora pariskog Fonda za socijalne stanove. U brojci od 150.000 društvenih stanova koje pariska Opština deli po strogim i preciznim kriterijumima, našli su se i oni veoma luksuzni, koji nemaju ničeg zajedničkog sa standardom socijalnog smeštaja. U trenutku kad je povedena istraga i kad je g. Žiolino shvatio da bi mogao biti „žrtveni jarac” u aferi, on je progovorio.

Skandal u čijem centru je gradonačelnik Pariza postao je zaninljiv za javnost tek prošle nedelje, kada je istražni sudija Erik Halfen najavio da raspolaže činjenicama

koje bi bile dovoljne za optužbu protiv Tiberija. Ali tek što je ovo izjavio, slučaj mu je oduzet i sad se nalazi u pariskom Javnom tužilaštvu, koje se već više puta „dokazalo” kao saradnik vlasti: slične „vruće slučajeve” ono je rešavalo, po pravilu, „bez pravnih posledica” kako se to kaže na francuskom.

Sudija Halfen je već nekoliko puta bio opasan za visoke državne funkcionere. Uprkos svim pritiscima i ometanjima, on je tokom godine uspeo da skupi 2.700 dosijea o korupciji u vrhovima pariske vlasti. Ali sada je ušao u pravu „zmajevu jazbinu”. Jer, Žan Tiberi, koga on sumnjiči za zloupotrebu službenih fondova, već 18 godina je čovek od poverenja Žaka Širaka i bio je uz njega sve vreme dok je Širak bio gradonačelnik Pariza. Kad se njegov šef kandidovao za predsednika Republike Tiberi je postao arhitekta onoga što se u Francuskoj zove „Širak sistem”, a njegov najvažniji zadatak bio je da stavi u pokret mašinu za prikupljanje novca Širakovoj partiji RPR (Parti de Rassemblement pour République). U vreme predizborne kampanje mnogi mladi partijski aktivisti dobili su posao, drugi su dobili luksuzne stanove iz već pomenutih socijalnih fondova; iz tih sredstava su stanove dobili i sam Širak, premijer Žipe, ali i mnogi kulturni radnici, novinari, čak i opozicionari RPR-u čije je dobre usluge trebalo kupiti. Istovremeno, velika preduzeća uplaćivala su znatne sume u kasu RPR-a da bi mogla dobiti javne poslove.

Zbog svih svih sumnjičenja o predizbornim finansijskim mahinacijama za RPR bi najlakše bilo da ponudi kao žrtvu direktnog „izvođača radova”, Žana Tiberija. Ali Tiberi zna mnogo toga i mogao bi da bude vrlo neprijatan svedok ako progovori. Zato se ministar pravde, Žak Tubon, postarao da se

administrativnim trikovima zaustavi istražni postupak protiv gradonačelnika. Dokazalo se, tvrde kritičari sistema, da je u Francuskoj pravosuđe, po tradiciji, samo sredstvo vlasti, bez stvarne nezavisnosti. Međutim, istražne sudije su bliže medijima i lakše dostupne njihovoj kontroli, stoga mešanje ministra pravosuđa u „slučaju Tiberi” i suspendovanje istražnog sudije Halfena izaziva dosta kritičkih komentara u štampi.

Niko, naravno, ne misli da će predsednik Širak biti za bilo nešto optužen. Ne zato što bi to pravnički bilo nemoguće, već zato što je u pitanju sam duh Francuske Republike po kojem je Predsednik nedodirljiv. Izbor Predsednika je čin davanja celokupne vlasti i moći jednom čoveku. Predsednik države nakon izbora nije više samo ličnost, već personifikacija nacije.

Šarl de Gol je jednom prilikom rekao: „Nema te civilne, vojne ili pravne odluke koja ne proističe iz Predsednika Republike”. A urednik „Monda”, Žan-Mari Kolombani, formulisao je problem na sledeći način: „Peta republika postavlja svakih sedam godina jednog čoveka u poziciju koja ne podleže nikakvoj kontroli i onemogućava bilo kakvo ograničenje njegove moći”.

Širakova sedmogodišnja vladavina bila bi teško diskreditovana kad bi afeta sa zloupotrebom vlasti i sredstava u Parizu izašla kompletna na svetlo dana. Pored njega bi se u neugodnoj situaciji našli i njegov premijer, zatim ministri pravde, unutrašnjih poslova, rada i spoljne trgovine. Svi su oni bili, kao Tiberi, u raznim periodima, zamenici gradonačelnika Pariza, znači važni delovi sistema. Ako skandal ne bi bio zataškan (a Žospenovci socijalisti, gubitnici na prošlim izborima, sve čine da ga što više otkriju) moglo bi doći do prevremenih parlamentarnih izbora.

Jubileji

Pedeset godina HKPD „Matija Gubec”

Nema Hrvata na sjeveru Bačke koji ne zna za Tavankut, selo kraj Subotice, nastanjeno bačkim bunjevačkim Hrvatima. Takođe, nema Hrvata koji je potekao iz te sredine vjekovnih ratara, da se sa sjetom, u tuđini, ne prisjeća bačke ravnice, žitnih polja, vinograda i prašnjavih puteva koji ih spajaju. Tavankut, jedno od središta vjerske i svjetovne tradicije, mjesto u kojem je nedavno jedan visoki gost sa neskrivenim iznenađenjem konstatirao kako je ušavši u selo čuo pjevački zbor koji pjeva i slavi Bacha, seoce drago i nama koji smo tu ostali i nastojali da se njegovo ime ne zatre u širokoj bačkoj ravnici.

U tom i takvom Tavankutu, osnovan je od strane nekoliko prosvjetnih radnika, entuzijasta, 1946. godine, Hrvatsko kulturno prosvjetno društvo „Matija Gubec”. U prvim godinama rada, Društvo je bilo kulturno i prosvjetno središte sela, kroz igrokaze, komedije i drame, te folklornu i muzičku sekciju.

Godine 1962. osniva se i likovna kolonija. Hrvatsko kulturno prosvjetno društvo „Matija Gubec” je zadržalo svoj hrvatski duh i nakon političkih pritisaka radi ukidanja naziva „hrvatsko”. Ova sudbina zadesila je šezdesetih godina mnoge hrvatske institucije koje kao i ovo društvo postaju KUD-ovima, ili su pak definitivno ukinute i brisane kao

„Hrvatsko narodno kazalište”, te „Hrvatska riječ” u Subotici.

Uprkos izmjeni naziva, „Matija Gubec” je i dalje uporno promovirao hrvatsku

tradiciju i kulturu, sve do osnivanja Hrvatskog kulturno-umjetničkog društva „Bunjevačko kolo” u Subotici, pa i kasnije. U godinama 1966. i 1967. sudjelovalo je na smotri folklora u Zagrebu, 1969. na Folklornom festivalu u Kopru, „Vinkovačkim jesenima”, te „Đakovačkim vezovima”, uporno ukazujući na činjenicu da bunjevačkih Hrvata ima, te da su ustrajni u svom narodnom stvaralaštvu. Organiziranje „Dužijance” 1968. godine, te pretvarajući ovu manifestaciju u opće narodno slavlje i zahvalu za bogatu ljetinu, vraćeni su Tavankutu, okolinim mjestima i Subotici mnogi narodni običaji bačkih bunjevačkih Hrvata.

Ove godine se u Hrvatskom kulturnom prosvjetnom društvu „Matija Gubec” slavi veliki jubilej - pedeseta

obljetnica rada i postojanja. Treba istaći da je ono najstarije hrvatsko kulturno društvo na ovim prostorima osnovano poslije rata. Obzirom da je ono tijekom 50 godina ostavilo za sobom djelovanje koje iziskuje svaku pohvalu, rad u ovoj godini će proteći u znaku proslave jubileja. Pored već uobičajenih manifestacija koje se redovito održavaju tijekom godine, održavat će se i posebne manifestacije u cilju obilježavanja obljetnice. Kao i u samom početku, Društvo i danas djeluje zahvaljujući velikoj upornosti i istrajnosti entuzijasta, od kojih su neki aktivni gotovo od samog osnivanja ovog društva. U svom nazivu Društvo ima konotaciju - prosvjetno - jer se kroz realizaciju programa rada podmladak uči povijesti, književnosti te razvijanju i upotrebi kako narječja bunjevačkih Hrvata (ikavice), tako i standardnog hrvatskog jezika.

U čast jubileja, akademski slikar, rodom iz Tavankuta, Ivan Balažević, izradio je amblem koji je odraz svih prijašnjih i sadašnjih sekcija HKPD „Matija Gubec”. Pored starog naziva, koji je nanovo vraćen Društvu na skupštini 17. ož 1991. godine, te sjedišta, nalazi se knjiga - simbol knjižnice koja je osnovana u prvim godinama Društva, da bi docnije bila darovana knjižnici u Subotici. Knjiga u amblemu simbolizira takođe

književno stvaralaštvo, dvije krinke asociraju na dramsku sekciju, a djevojka u narodnoj nošnji i tamburica predstavljaju folklornu sekciju i glazbeno stvaralaštvo. Klas žita govori da je u Društvu prisutna likovna sekcija slamarki. Centralni simbol amblema je jabuka, kao simbol voćarstva u Tavankutu, u koju je zaboden zlatni dukat sa brojem 50 - pedeset godina rada. Ujedno ukazuje na stari običaj svima nama poznat od djetinjstva, kada se na materice daruju jabuke sa po kojim zabodenim novčićem.

Proslava jubileja je počela 13. travnja. Od tada pa do danas održano je više značajnih manifestacija, od kojih je najupečatljiviji bio Folklorni maraton, održan ispred Doma kulture u Tavankutu, u kojem je učestvovalo 9 kulturno-umjetničkih društava. Na Maratonu je bilo 34 nastupa, među kojima je „Matija Gubec” imao najviše folklornih točaka. Bilo je lijepo i veselo, pogotovu jer se održavao za vrijeme proštenja. Tijekom svibnja mjeseca je održan i vrlo zapažen koncert dječijeg malog folklora. HKPD „Matija Gubec” je nedavno gostovao u Pitomači sa raznovrsnim programom.

Tijekom srpnja mjeseca organizirano je otvaranje likovne kolonije pod nazivom „Naiva u tehnici slame”. Ovo je tradicionalna manifestacija koja datira još iz daleke 1962. godine i vrlo je dobro posjećena. Na njoj ove godine učestvuju i gosti, umjetnici, sa

svojim likovnim radovima. Pored ovoga u programu je i održavanje Svečane akademije „Dužijanca 96”, izložba slika, održavanje skupa posvećenog istaknutim Tavankučanima, koncert zbora i tamburaškog orkestra, izložba priznanja dobijenih tijekom 50 godina. U programu se nalazi i otvaranje izložbe posvećene akademskim slikarima koji su rodom iz Tavankuta, a žive u inozemstvu. Planira se snimanje video kasete o današnjim aktivnostima Društva, kao i oživljavanje rada dramske sekcije, te brojna gostovanja u inozemstvu.

Tijekom 50 godina Društvo je imalo svoje uspone i padove, od kojih su najteži bili u zadnjih pet godina. U ovim godinama je rad HKPD „Matija Gubec”, zbog raznih loših društvenih prilika i podjela u stanovništvu Tavankuta, bio veoma otežan. Mada i sredstva za rad Društva ima veoma malo, znakovito je da ljudi nastoje sopstvenim snagama i velikim zalaganjem održati djelovanje Društva na visokoj razini. Danas, HKPD „Matija Gubec” ima članove svih uzrasta, ima svoj pjevački zbor, folklornu, likovnu, glazbenu sekciju, a isto tako i Tavankutski literarni krug. Društvo nastoji oformiti i stalnu dramsku sekciju. Najdraža nagrada u ovih pedeset godina rada za sve članove Društva je saznanje da su se upornim i istrajnim radom uspjeli održati da bi danas proslavljali svoju pedesetu obljetnicu.

Hrvatsko kulturno prosvjetno društvo „Matija Gubec” je uspjelo na „mala vrata” učiniti ono što se tijekom proteklih godina nastoji političkom voljom hrvatskog naroda učiniti na „velika”. Povoljno i sveobuhvatno razrješenje situacije je na vidiku.

Sa naše strane, „Matiji Gupcu” sve najbolje u narednom periodu, iskrene čestitke i želje za još jedan dukat u jabuci.

Lidija Molzer

**HKPD
„Matija Gubec”**

**Srdačno
Vas očekujemo
na Svečanoj
akademiji
„Dužijanca '96”
27. 07. 1996.
u 20⁰⁰ sati**

**Dom kulture
Tavankut**

VOX POPULI

Skupštinska sednica - iz mog ugla

Ponovo sam se našao na balkonu u Skupštinskoj sali u Subotici, gde sam prisustvovao 38. sednici Skupštine. U početku je, kako i priliči, predsedavajući otvorio sednicu, a potom je pročitao zapisnik sa prethodne sednice. Pri utvrđivanju dnevnog reda predloženo je od strane odbornika Nemeta da se u isti uvrsti potpisivanje peticije za vraćanje Pedagoške akademije na mađarskom jeziku, te da se uputi protest zbog podizanja takse za izlazak iz zemlje. Nakon duže i interesantne rasprave, oba predloga su ušla u dnevni red.

Po izglasanom dnevnom redu, govornici je pristupio odbornik Bajić, obaveštavajući Skupštinu da je njegova stranka izstupila iz koalicije Pokret za Suboticu, i da žele osnovati novu odborničku grupu pod nazivom „Nezavisni”. Ostao sam zatečen ovom najavom, prvo su bili reformisti, pa „Golubovi”, pa „Pokret za Suboticu”, a sada žele biti „Nezavisni”! Ko zna šta će sutra biti?!

Ali da ostavim čuđenje na stranu. Kern je odbornicima vrlo autoritativno obrazložio srednjoročni plan za Subotičku opštinu za period od 1996. do 2000. godine. Odbornik Šepšei je toliko bio zadovoljan srednjoročnim planom da je javno, sa govornice, odustao od njegove kritike, pošto plan sadrži sve predloge koje je

DZVM dao tokom dve godine. Čitajući skupštinski materijal koji se odnosi na srednjoročni plan može se ustanoviti da je stvarno stručno i u detalje izrađen. „Pala” je i ideja da se nanovo uvede tramvaj na relaciji Makova Sedmica - Kelebića, što je i sam predsedavajući smatrao odličnim „potezom”.

Mene lično je začudila konstatacija predsedavajućeg kada je izloženi srednjoročni plan nazvao planom želja, a tome se pridružilo još nekoliko njih, dobro upućenih.

Neke odluke su donešene po skraćenom postupku, a većina se odnosila na dodelu građevinskog zemljišta na korišćenje. Primetio sam da su odbornici glasajući za ove dodele dali svoj doprinos u koraku ka uspešnjoj privatizaciji.

Što se tiče opštinskog budžeta u prvih šest meseci - troškova i sredstava - Kern je ponovo autoritativno izneo podatke, a nakon njega je gosp. Sečei izjavio da je nakon sankcija u Srbiji utvrđen plan bruto-nacionalnog dohotka od 1.000\$, a u Subotici je predviđen iznos od 1.500\$. Daj Bože, mislim ja, da je to tačno i ostvarivo. Po gosp. Sečei, 40% privrede je u „sivoj” ekonomiji te stoga ne podleže uplatama doprinosa, što državi onemogućuje verodostojno planiranje. Pitam se ja, ako je to tačno, zašto gosp. Sečei kao narodni poslanik u Saveznoj

skupštini, to ne iznosi u Beogradu, a ako je i iznosio ja za tako nešto nisam čuo. Jer, upravo u Beogradu se trebaju donositi zakoni koji trebaju sprečiti „sivu” ekonomiju.

Predlog odbornika Tonkovića je bio vrlo koristan što se tiče plaćanja nadoknada i to po sektorima u gradu, što je i prihvaćeno i upućeno na usaglašavanje.

Izveštaj o stanju i broju izbeglica na teritoriji subotičke opštine izazvao je nedoumice što se tiče verodostojnog broja, što je nazvano raznim imenima. Tim imenima bih i ja imao šta dodati, u obliku konstatacija. Odbornik Seper je predložio da se uputi oštar protest Vladi zbog velikog broja izbeglica na teritoriji opštine, jer smatra da ovaj teret Subotica neće dugo moći izdržati. Nakon duže polemike na kraju je „pao” predlog da se jalova rasprava prekine. Nakon toga izabrana je komisija za dodelu priznanja PRO-URBE i Počasni građanin. Odbornička pitanja ovoga puta nisu bila Bog zna šta, a i zašto bi, kada su i ona prethodna većinom ostala bez valjanog odgovora.

Toliko za „Glas ravnice”.

Miloš Vasiljević

Spomen - večer:

IVAN MALAGURSKI TANAR

18. 02. 1895. - 12. 06. 1947.

U povodu jubileja stote obljetnice izgradnje crkve sv. Roka u Subotici, održano je prvo spomen-veče, a posvećeno je životu i radu Ivana Malagurskog Tanara. Sjećanje na ovog našeg rodoljuba organizirao je Institut „Ivan Antunović” i župni ured sv. Roka.

Kako je vlč Andrija Anišić naglasio, u ovoj jubilarnoj godini valja se prisjetiti svih znamenitih ljudi koji su rođeni u župi sv. Roka, onih koji su u njoj radili ili i danas u njoj žive i rade, a koji su pisanom riječi, glazbom i umjetnošću slavili Boga i prodičili svoju župu, crpjeći snagu iz crkve sv. Roka.

Nazočne je od strane organizatora Instituta „Ivan Antunović” pozdravio vlč Andrija Kopilović, naglašavajući da je ovo spomen-veče prvo u nizu večeri na kojima će se govoriti o stvaraocima ili pak ljudima koji su svojim radom mnogo doprinijeli za svoj narod. Ujedno je konstatirao da na skupu nema mladeži, a spomen-veče se i radi njih održava, jer uspomena na Ivana Malagurskog Tanara i njemu slične ljude, mora da živi.

„Mi se, dragi Ivane, ne možemo rastati od tvoga groba a da se ne sjetimo što si sve učinio za kulturno podizanje svoga naroda kojeg od Tebe nije nitko nesebičnije ljubio”, riječi su župnika Blaška Rajića, izrečene na sprovodu Ivana Malagurskog Tanara, jer on je ustrajno radio u prosvjeti, na okupljanju mladeži, organizirao mnoge društvene i kulturne priredbe, te tako bio stup za njegovanje kulture i širenje naobrazbe.

O životnom putu i radu Ivana Malagurskog Tanara, govorio je Ive Prčić mlađi. Njegovo predavanje, pored niza činjenica o životu ovog našeg ro-

doljuba, danas gotovo zaboravljenog usljed općih političkih uvjeta, bilo je protkano pjesmama koje je napisao, te odlomcima iz njegove drame „Tri stoljeća”.

Ivan Malagurski Tanar, kako je istakao Ive Prčić ml., potomak je ugledne obitelji bunjevačkih Hrvata sa Bikova, a rođen je 18. 02 1895. godine. Osnovnu školu je pohađao u rodnom mjestu, a učiteljsku školu u Baji. Nakon prvog svjetskog rata u Zagrebu završava višu pedagošku akademiju i postaje nastavnik. Nakon školovanja vraća se u Suboticu, gdje predaje u Građanskoj školi. Međutim, svojim društvenim radom stiče nepovjerenje vlasti, te 1929. godine biva premješten u Užice. Izdržao je godinu dana daleko

od svojih bunjevačkih Hrvata, nakon čega daje ostavku i vraća se u Suboticu.

Od tog momenta on se aktivno uključio u društveni i kulturni rad svojih sunarodnjaka. Pošto je bio vrlo sposoban organizator, ubrzo se nije moglo zamisliti niti jedno prosvjetno ili kulturno društvo bunjevačkih Hrvata u kojem Ivan Malagurski Tanar nije aktivan. Najaktivniji je ipak bio u Hrvatskom pjevačkom društvu „Neven” i u Hrvatskoj kulturnoj zajednici. Uspješno je oko sebe okupljao i mlade i starije, te bio pokretač veukupnog kulturnog života Subotice, pa i šire. Ivan Malagurski Tanar je mnogo doprineo školovanju mladeži, među kojima je bio i Aleksa Kokić.

Pored svih aktivnosti u društvenom životu, on se bavio i spisateljstvom. Pisao je pjesme, crtice, prikaze, a u povodu 250. obljetnice doseobe veće grupe bunjevačkih Hrvata u Suboticu 1686. godine, napisao je povjesnu dramu „Tri stoljeća”.

Na predavanju je pročitano više njegovih pjesama, kao i monolog iz ove drame. Među najpoznatijim pjesmama nalazi se ona spjavana Miroljubu, čiji je spomenik 1936. godine podignut ispred katedrale u Subotici, a rad je velikog kipara Ivana Meštrovića. Ovaj spomenik je kasnije uklonjen, ali Hrvati u Subotici nastoje da se on vrati na staro mjesto.

U prikazu povjesne drame „Tri stoljeća” vidljiva su tri dijela. Svaki od njih obrađuje po jedan značajan period iz povijesti bunjevačkih Hrvata: prvi obrađuje

seobu, drugi obuhvata preporoditeljski rad biskupa Ivana Antunovića, a treći rad župnika Blaška Rajića vezan za 1918. godinu. Motiv seobe sa rijeke Bune prisutan je u književnosti bunjevačkih Hrvata, ali drama „Tri stoljeća“ veže tri perioda najznačajnija za život Bunjevaca na ovim prostorima: seobu u „novu domaju“, preporod, te opstanak, što simbolizuje ostvarenje amaneta, darovanog prije seobe obitelji Vidaković.

Ivan Malagurski Tanar se 1940. godine preselio u Zagreb, jer je ostao bez sredstava za život. Tamo je dobio posao u prosvjeti, a nakon rata vraća se u Suboticu. U Subotici je naglo umro 12.06 1947. godine. Sahranjen je na Kerskom groblju.

Od njegove smrti do danas, Ivan Malagurski Tanar je, nažalost, gotovo zaboravljen. Stoga, ovo spomen-veče ima svoju vrijednost: ono je obnovilo uspomenu na jednog našeg rodoljuba, prosvjetnog i kulturnog radnika, evociralo uspomene prisutne rodbine Ivana Malagurskog Tanara i uzvanika o njegovom životu i radu, otrglo od zaborava djelić povijesti bunjevačkih Hrvata na ovim prostorima, te odalo priznanje za sve što je ovaj bunjevački sin uradio za dobrobit svoga naroda.

Jer, kako je rekao Ive Prčić ml., - „Ivan Malagurski Tanar je čvrsta okosnica prosvjetnog i kulturnog rada u Subotici u hrvatskim bunjevačkim društvima. On je poznati kulturni radnik na ovim širokim bačkim prostranstvima.“ Nesebično nam je u amanet darovao svoj rad, a na nama je da ga očuvamo i nadopunjujemo.

Lidija Molzer

VIŠE OD ŠPORTA

CAMEL TROPHY KALIMANTAN 96.

Tradicionalna manifestacija natjecanja tehnike i čovjeka Camel Trophy 96. održana je ove godine na ističnoj obali otoka Bornea na temperaturi većoj od 40 stupnjeva. Natjecatelji su se svakodnevno dokazivali u spretnosti i snazi, a što već uobičajeno od njih traži brižljivo sačinjen program izdržljivosti. Svoju snagu i umješnost upotpunjavali su donekle tehnikom koja im je samo služila u provjeri njihove psihičke i fizičke spremnosti, u znanju navigacije, te vještini i spretnosti u vožnji na četiri kotača. Učesnici natjecanja vozili su Land rover discovery, a njihovi pratilci discovery i defender llo.. koji su činili konvoj od 38 vozila raspoređenih u dvadeset ekipa. Maršruta je prvog dana natjecanja savladana samo u osamdeset osam kilometara, a vodila je kroz zemljane i stjenovite puteve, dok je mnoge mostove prvo trebalo popraviti da bi se preko njih prešlo. Za prelazak preko rijeke Sungai Jelau korišten je pontonski most koji su učesnici Camel Trophy-a sami postavili, stoga je prelazak trajao više od deset sati. Vozilo se docnije blatnjavim putevima sa improviziranim mostovima, a natjecatelji su morati pratiti dobijene mape i prema njima pronalaziti označene repere. Pri tom su

postignuti odlični rezultati jer se kod orijentacije griješilo svega nekoliko metara.

Raskvašeno tlo je često onemogućavalo kretanje, pa su korištene i aluminijske ljestvice preko kojih su land roveri vozili. Jedna od najvećih prepreka za konvoj predstavljao je porušen most od 100 metara, pa su za prelazak rijeke korišteni čamci. Za samo tristotine metara bilo je potrebno 48 sati.

Vremenski uvjeti su bili vrlo nepovoljni. Natjecatelje Camel Trophy-a su pratila vlažna i hladna jutra, a oko podneva temperatura veoma vlažnog zraka popela se i iznad 40 stupnjeva, dok su noću pretežno, i onako raskolanu cestu, natapale obilne kiše. Učesnici su spavali stojeći i često bili na rubu izdržljivosti, ali želja za dokazivanjem ih je tjerala naprijed. Međutim natjecatelji ne bi mogli savladati sve prepreke da među njima nije vladala solidarnost i veliko prijateljstvo, a osjećaj da su upućeni jedni na druge oslikavalo se u čvrstom zajedništvu.

I ovogodišnji Camel Trophy je brižljivo pripremljen, a natjecatelji su bili ti koji su ga uspješno realizirali, ne tražeći za sebe ništa, osim samopotvrđivanja i slave.

SRIJEMSKA KAMENICA

Položaj

Srijemske Kamenice

Geografski položaj Srijemske Kamenice obilježen je geografskom širinom na 45 stupnjeva 13 minuta i 29 sekundi i dužinom 17 stupnjeva 30 minuta i 16 sekundi računato od podnevnika pariškog observatorija. Nadmorska visina zvonika na današnjoj kameničkoj crkvi iznosi 80 metara. Klima je u mjestu umjereno kontinentalna s toplim ljetom i hladnom zimom. Glavni su vjetrovi: s jugoistoka Košava a sa sjeverozapada Segedinac. Ime mjesta etimološki se izvodi iz riječi kamen.

Nakon konačne pobjede cara Augusta - desete godine po Kristu - nad prastanovnicima ovog kraja - Ilirima - Rimljani ih, što uništiše, što potpuno latiniziraše i stvoriše svoju novu pokrajinu Panoniju, koju ubrzo prozvaše Iliricum i Syrmium.

Ovoj pokrajini, na glavni grad Syrmium pripadali su gradovi Singidunum (Zemun - Beograd), Bonovia (Banoštor), Burgenae (Banovci), Acuminum (Slankamen), Cusum (Petrovaradin) itd. To je doba procvata onog teritorija na kojem se nalazi današnji Srijem.

Car Probus (276-282) uvodi u Frušku Goru (Mons alums) grčku lozu. Rimski patriciji sade po njoj svoje vinograde i ljetnikovce. Vrlo je vjerojatno da su ih imali i na teritoriju današnje Kamenice.

U blizini današnje Kamenice, prema Bulićevom mišljenju, u Banoštru, bili su za doba cara Dioklecijana mučeni „IV martyres coronati“, a po cijelom Iliricu u IV je stoljeću oko petsto kršćana podnijelo mučeničku smrt.

U apostolsko vrijeme bi po Epenetu ili po Isusovom učeniku Androniku osnovana u Syrmiumu biskupija, kojom su kasnije upravljali biskupi Sv. Irinej i Sv. Eleuterije.

Nemiri šestog stoljeća uništiše i spomen Srijemske biskupije.

Kad su godine 85. prije Krista Rimljani na ovom teritoriju potukli starosjedioce Skordišćane, desna obala Dunava postala je Rimljanima limes - granica.

U to vrijeme bile su po obroncima Fruške Gore osmatračnice, a vjerojatno na teritoriju današnje Kamenice tvrđava zvana Kuzum, tako da je to naselje starije od Petrovaradina - Belofonsa, koje je nastalo tek koncem IX stoljeća

Prvi pisani spomenici

Današnja Kamenica prvi put se spominje 8. srpnja 1237. godine pod nazivom Villa Camonch (ili Camanch) u darovnici Bele IV, kojom daruje konfiscirani posjed čadanjskog velikog župana Petra, sina Grgurova, i buduće kraljice Gertrude (1213.) cistercitskom samostanu u Urkudu (Petrovaradinu), koji se do tada zvao Belafonsa.

U papinskim sabiračkim desetinarskim listinama iz godine 1332-1337. spominje se Nicolaus plebanus de Gamonez, koji je platio u ime desetine za prvu godinu 7, a za drugu 23 groša.

Kao civitas seu oppidum Kamacz spominje se u ispravama iz godine 1408. i 1471. Godine 1483. Kamenica je pod tim imenom pripojena Kaločkoj nadbiskupiji.

U darovnici kralja Bele izdanoj u Sonti 6. listopada 1439. godine kojom poklanja petrovaradinsku opatiju banu Ladislavu Gorjanskom, spominje se Kamenica kao Oppidum Camovecz, a iste godine spominje se i Oppidum Kamanch.

Kao civitas Kamancz spominje se u ispravama iz godine 1477., 1478. i 1521. - u ispravi iz 1478. uređuje kaločki nadbiskup Gabor Matočinski plaćanje poreza na vino, i u toj ispravi naziva Kamenicu "civitas nostra".

Pitanje poreza na vino ponovo je uređivao kralj Ljudevit II u ispravi iz 1521. godine i potvrđuje da Kamenica pripada kaločkoj nadbiskupiji, pa stoga nadbiskupija ima pravo ubirati desetinu od vina i vršiti prevoz preko Dunava kod Kamenice.

Marko Kljajić

-Nastavit će se -

ANTE JAKŠIĆ (1912 - 1987.)

PJESNIK SVOGA ZAVIČAJA (3)

Među najljepše pjesme o majci svakako treba uvrstiti i Jakšićevu pjesmu „Imam jednu dušu”. Ta plemenita duša je dobra mati, koja svoga sina stalno brižno prati i za njega stalno moli. Zato pjesnik ushićeno kaže:

**Imam jednu dušu što me mnogo voli
I koja me stalno brižnom mišlju prati,
Imam jednu dušu što se za me moli.
To je moja
Mati.**

**Ja ne znam za ljubav iskreniju, jaču,
Niti za riječi što su toplije no njene,
Ja znam da bi mnogo, vrlo mnogo dala
Samo da joj dijete na kriv put ne skrene.**

**Kad me napuste svi što mi vijerni bijahu,
Usamljeno srce presjetno zaboli,
Onda ona dode i uz mene sjedne
I ja vidim da me još jedino ona,
O na vjerno voli. (odlomak)
(Imam jednu dušu, *Subotička Danica*,
kalendar za 1935. 48. str.)**

Ovi iskreni stihovi s mnogo osjećanja, bili su nadahnuće subotičkom kompozitoru Milanu Asiću da 1982. god. komponira ovu pjesmu za solo sopran i pjevana je na mnogim svečanim priredbama.

Osobito je s mnogo topline i sinovske ljubavi prikazan lik starice majke koja pod teretom godina traži utjehu u staroj seoskoj crkvi gdje dolazi svaki dan s brojanicama u mršavoj staračkoj ruci i moli za svoga sina. Zato pjesnik kaže:

**O, dobra majko iz djetinje bajke,
na čelu tvome nije povez skupi.
Sva si mi slična liku Božje Majke
sa svojim bolom pognuta u klupi.**

**I sklapam ove svoje slabe ruke
sa molbom, koja svijetu je gluva:
O Bože, koji slušaš ljepše zvuke,
neka tvoja pravda milosno je čuva!**

**Ne slušaj kletve i pogrde tude,
već primaj njene molbe pune žara,
dok jednom tiho i skromno ne ude
u Tvoje carstvo pognuta i stara. (odlomak)
(Crkva, *Subotička Danica*,
kalendar za 1985. 88. str.)**

Osim ovih likova, koji su mu bili najbliži i s kojima je bio neraskidivo vezan najiskrenijom ljubavlju, A. Jakšić je u svojim pjesmama želio stvoriti trajan spomenik i napisati pjesme posvećene svojim zemljacima, koji su živjeli običnim svakodnevnim životom. Oni su veliki u svojoj jednostavnosti i bogati u svojoj duši punoj plemenitosti. Zato je želio njima stvoriti trajan spomenik i napisao je pjesmu prepunu blagosti, nježnosti i prikrivene sjete nad tužnim i teškim životom tih običnih ljudi koje svaki dan susrećemo i poznamo u svojoj okolini, a osvajaju nas svojom jednostavnošću i plemenitošću.

**Za mržnju sa susjedima nikada nije znao,
vinovu lozu je obrezivao i mlado vino točio,
namjerniku je rado, što mu pripada, davao,
na čelo je šešir nabijao kad se od kiše
razmočio.**

**Bio je blizak zemlji i s njom je vodio govor,
razumio je ptice i njihove znakove u lijetu.
Za trud svoj nije očekivao da mu glavu kiti
lovor,
bio je jednostavan, običan putnik na svijetu.**

**Pomolimo se za pokoj njegove umrle duše
da i tamo sluša kako se zreli klasovi njišu,
da zaboravi za kišne večeri i neočekivane suše,
da stabla s plodovima nad njegovom glavom
dišu.**

**Molimo Te, Gospodine, za Tvoga slugu Matiju,
koji je izuo opanke i prešao preko Tvojih
meda,
da ga Tvoja ljeta bolje nego ovdje griju
i da od mnogoga tereta i briga odmori leđa.
(odlomak)
(Molitva za Matiju, *Subotička Danica*,
za 1987. 134. str.)**

Bela Gabrić

Moj izbor:

PUT SIGURNOSTI I USPJEHA ZVAN „PAULINUM”

Sad, nakon uspješno položene srednjoškolske mature, mogu slobodno baciti pogled unazad i sagledati sve momente koji su pratili moje dosadašnje školovanje.

U Suboticu sam došao u šestoj godini i tu sam proveo najljepše godine svog djetinjstva. Završio sam osmogodišnju školu „Matko Vuković”, nakon koje sam položio prijemni ispit i upisao se u gimnaziju „Svetozar Marković”. Međutim, docnije sam saznao za klasičnu gimnaziju „Paulinum” u Subotici. Ta činjenica mi je iz osnova promijenila život i moje namjere.

Oduvijek sam se interesirao za život u crkvenoj zajednici, te za ljude koji u mnoštvo žive i rade. Divio sam se njihovoj ustrajnosti, a isto tako i nauci koja se u Crkvi naučava. Saznavši za „Paulinum”, ukazala mi se prilika da se kroz školovanje bolje upoznam sa vrijednostima koje su me oduvijek zanimala.

Prepisao sam se tako u gimnaziju „Paulinum” i već na početku bio prijatno iznenađen otvorenosću i neposrednošću koja se razvila između profesora i učenika. Tijekom ove četiri godine stekao sam, kao i moji vršnjaci, jednu veliku sigurnost u sebe, jedan mir i stabilnost. Cio ovaj period obrazovanja je doprineo da dobijem ispravan pogled na društvo i pojave oko mene, a što je za mlade u ovim

kritičnim godinama života veliki uspjeh i trajna vrijednost. „Paulinum” je meni i mojim drugovima pružio široku naobrazbu čime nam se otvorio put ka daljem školovanju.

Pored gradiva koje smo obrađivali, u „Paulinumu” mi se najviše dopao odnos profesora i učenika. On se razlikuje od onog u drugim školama po tome što je taj odnos pun međusobnog poštivanja, otvorenosti i iskrenosti, te nesebičnog međusobnog ispomaganja. Profesori nikada među učenicima nisu pravili razlike u odnosu na porijeklo niti u odnosu na socijalni status.

Što se tiče gradiva, u školi sam napredovao u svim oblastima, ali mi se posebice dopao starogrčki jezik i vjeronauk (crkvena povijest). Svoju maturu sam doživio kao najveći i najznačajniji moment u dosadašnjem životu, jer nju polažem samo jednom tijekom svog školovanja. Dugo ću se sjećati uspjeha na maturi, a najviše izrade tablo na u koji sam osobnim zalaganjem unio i dočarao simboliku oživljavanja Adama doticanjem Božje ruke. Ova fotografija će u meni uvijek poticati osjećaj sigurnosti i vjeru u uspjeh.

Što se tiče mog daljeg školovanja, još od sedmog razreda osnovne škole želio sam postati stomatologom, jer

me iznad svega zanima preciznost u koju mogu unijeti osobnu kreativnost i osjećajnost.

U dokolici se bavim slikarstvom i sviranjem glasnika, a od sportova volim tenis i košarku. Što se slikanja tiče, izradio sam više slika, od kojih mi je najdraži akvarel, izložen na tradicionalnoj proljetnoj izložbi u Subotici. Slikarstvo i glazba su za mene oaze kreativnosti pogodne za povremena utočišta.

Za sve uspjehe koje sam do sada postigo, mogu zahvaliti samo Bogu, kao i vjeri koja je u meni narasla snažna i nepokolebljiva, postavljajući me na čvrste noge, te čineći me čovjekom. Bog i vjera u Njega su me oplemenili, očvrsnuli i pomogli da sigurnije krenem u život.

Veliki dio mog životnog mozaika načinila je upravo klasična gimnazija „Paulinum”.

Maturant

ZA MLADEŽ

Šta ćemo ?!

Ovo vreme, nikako kilavo, a triba da je već počela kanikula. Ta šta ćete. Kod anormalnog svita je tako, a mi kaki smo, tako nam i nebo trevlja. Kiša! Lipo je imati kišu u kanikuli, al kišu misto kanikule, čimi mi se nije baš nazdravlje. Tribalo bi vrć, a zrno mekano da•prostitute ko dedov. Ajmečim se, šta da radim jel državi skoro ban badavad pridat, jel na tavan pa prikruptit gudovima, šiljdanima i krmačama. Taman sam tijo izjesapit šta ću, kad mi Albe, a ko bi drugi, uleti u kujnu, ko frtalj ciglje.

- Jesil čito varoške novine?
- brez fasljnis i drugi pozdrava, prostenje Albe.

- Jesam, al šta te svrbí?

- Ti ko da nisi trizan, Pa oni koji su odapeli u bolnici. Dobro da sam slipo crivo operiso još prije po godine, jel drugačije ne bi imo komšiju.

- Bar bi bilo vrući fanaka - žagnem ga - za poduše i prase.

- Pa ti si ...- zine Albe i jedva vaća pare u pluća. Već sam se poplašijo da će stvarno biti vrući fanaka. I to sa pekmezom, jel dobro mu rodila zerdelija a Koca nakuvala ko bisna. Udarim ga šakom u leđa, pa ću: Idi komšo u raj nebeski. Pa di bi ja tako štogod i pomislijo?

- Nemoj ti meni - već pribrano i dolazeći sebi prostenje - a Remija?

- Šta Remija?

- Kako šta? Njegova žena dobila nikaku bengu. Čutila i trpila, kad dogorilo do nokata pa štaš ajd doktoru. Kazli joj: „e to je alergija na mađžarski prašak za pranje. Ko vam kriv što ste švercovali i probijali cankcione

ograde? Ode ti ona u bolnicu, da prostiš ne daj Bože sad biti tamo, kad otresaju papke ko za disnotor, prid Božić. No bilo kako bilo dobije ona likova i likova, pa još i desetak kalama. Triba da je kalame svaki dan.

- Pa dobro Albe, lipi komšo moj, šta je tu tako strašno i nezgodno?

Žena Remijina ne podnosi mađžarski pra pa je kalamljena.

- Uvik si se pravijo pametan, al sad čini mi se ispo si glupav.

- Zašto? - skoro dreknem na komšu.

- Pa vidi ovako. Ima, što bi kazli, više puntova. Prvo, nalaz je sumnjiv (he,he, možda je alergična na Remiju, al tu lika nema). Drugo pripisali su joj likove, koji u državnim, što bi kazli u cocijalnim patekama nema.

- Pa kako ondak liči?

- Kako? Pa zašto onda postoje privatne pateke? Pa jel smo mi zabadavad još u lipa vrime na slali dicu u Zagreb na farmaciju? E vidiš, komšo moj, sad ta dica da znaš da više i nisu dica, već skoro misle ženit i udavat svoju dicu. E sad su nam oni spas, al samo što se likova tiče. Platit moraš, pa šta košta da košta.

- Šta? Oš kast da privatnici imadu ono što državnici nemadu?

- Baš tako. Privatniku samo pokaži recept, on ti kaže cinu, pa ako ti paše plati! Recept ti vraća, što bi kazli, brez kusura. A i šta ćemo.

- Stani Albe. Oladi. Pa jel su naši državnici toliko blendavi jel brezobrazni? A kome i zašto mi

plaćamo cocijalno?

- He, pa jel nisi vidijo red, šta bi ti kazo, ko prošijun na Bršančevo, oko one tamburaške, što bi kazli muzičke škole, kod varoške kuće? To su ti oni, koji nemadu šta da izgubidu. Svaki nosi po naramak, jel pregršt recepata, da bi od „majke“ države kupijo zdravlje.

- Da, to sam vidijo, neg da se vratimo na Remijinu ženu.

- Bećar jedan. Znam da bi ti oped šnjom no sad je stvarno zdravo bolesna. Moš mislit. Remija kaki je taki je, al o familiji vodi računa. Azotara mu neće u tri miseca isplatiti platu, koju je uložio za likove i kalame, što bi kazli inekcije, al oš vraga. Svud su poprimani dodoši. Baš nji briga za naš paorski svit. Sestrice, ma kake sestrice, već da ne kažem šta nako, od prilike daju kaleme! Valjda su ji to učili tamo odkaleg se dovukli, jel su baš i bili učeni, kako da proride ovaj naš narod.

- Pa joped se vraćamo na početak našeg divana.

- Oš kast da ovi pravidu mista za one koji još tribaju doć?

- Kazo, ne kazo, niko me i tako poslušat neće. Svi su zdravo pametni, dok njim dobro ide, a kad stanu u galebu, site se i komšija.

